

Utlåtande 2012:40 RII (Dnr 319-2593/2011)

Gemensamma miljökrav vid upphandling av entreprenader där arbetsfordon och/eller arbetsmaskiner ingår

Förslag från trafik- och renhållningsnämnden

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. Gemensamma miljökrav vid upphandlingar av entreprenader och tjänster där arbetsfordon och/eller arbetsmaskiner ingår inom stadens nämnder godkänns, bilaga 2.
2. Stockholms Stadshus AB uppmanas att ge stadens alla bolagsstyrelser i uppdrag att godkänna Gemensamma miljökrav vid upphandlingar av entreprenader och tjänster där arbetsfordon och/eller arbetsmaskiner ingår, bilaga 2.
3. Trafik- och renhållningsnämnden medges rätt att genomföra smärre revideringar i miljökraven för att följa teknikutvecklingen.

Föredragande borgarrådet Ulla Hamilton anför följande.

Ärendet

Ärendet med att revidera miljökraven vid upphandling av entreprenader och tjänster där arbetsfordon och/eller arbetsmaskiner ingår inleddes 2010 av Stockholm, Göteborg och Malmö städer tillsammans med Trafikverket. Utöver dessa myndigheter har representanter från den berörda branschen, tekniska experter m.fl. medverkat i seminarier och workshops runt om i landet.

Stadens arbete har koordinerats av trafikkontoret i nära samarbete med exploateringskontoret. Förslaget har sänts ut på intern remiss där synpunkter

inlämnats från Stockholms hamnar, Norrmalms stadsdelsförvaltning, idrottsförvaltningen samt miljöförvaltningen.

Förslaget har även kompletterats med synpunkter från lokala entreprenörer efter beslut i trafik- och renhållningsnämnden den 19 oktober 2011 om att inbjuda dessa till ett seminarium. Seminariet hölls den 8 november 2011 för entreprenörer som utfört uppdrag åt stadens nämnder och bolag de senaste två åren.

Trafik- och renhållningsnämnden beslutade godkänna förslaget till revidering av miljökrav i upphandling av entreprenader den 15 december 2011.

Revideringen av miljökraven består till största del av att mer fokus lagts på entreprenadföretagens miljöplaner som ska anpassas än mer för den specifika arbetsinsatsen. Förslaget innebär även en striktare hantering av farliga kemikalier. Vidare innebär förslaget till revidering en anpassning till fastställda regler enligt EU-systemet för miljöklassning för fordon, motorer och bränslen för att nå minskade utsläpp av klimatgaser samt förbättrade förutsättningar för att nå miljökvalitetsnormerna för luft. Kraven utgör i sin helhet minimikrav, vilket innebär att ytterligare krav kan komma i fråga.

Beredning

Ärendet har initierats av trafik- och renhållningsnämnden och remitterats till stadsledningskontoret.

Stadsledningskontoret ser positivt på arbetet med de nya gemensamma miljökraven vid upphandling av entreprenader och poängterar att genom att kraven är gemensamma för några av landets största beställarorganisationer får de ett stort genomslag.

Mina synpunkter

Sedan 1997 har staden utnyttjat möjligheten att ställa miljökrav vid upphandling av entreprenader inom ramen för ett samarbete med trafikkontoren i Göteborg och Malmö. De nu gällande kraven beslutades i kommunfullmäktige den 26 november 2007. De föreslagna miljökraven är en fortsättning av stadens miljöarbete där stadens entreprenadarbeten ska medföra en så liten miljöbelastning som möjligt. Genom att staden tillsammans med Göteborg och Malmö samt Trafikverket tagit fram de gemensamma miljökraven i dialog med företrädare för branschen är det nya förslaget förankrat med branschens aktörer. Denna förankring gör att branschen är informerad om de kommande kraven samt att kraven blir välavvägda utifrån gällande förutsättningar. Entreprenad-

företagen får enligt de nya förslagen ett större ansvar för att ta ett helhetsgrepp för att minimera den miljöpåverkan som arbetsinsatsen innebär. Slutligen får de nya miljökraven ett starkare genomslag genom att några av landets största beställarorganisationer tagit fram dem.

Stockholms nya miljöprogram för perioden 2012-2015 antogs i januari av kommunfullmäktige. Miljöprogrammet utgör det övergripande styrdokumentet på miljöområdet för staden och dess mål är bindande för stadens olika verksamheter. Detta förslag till gemensamma miljökrav vid upphandling av entreprenader knyter an till framförallt miljöprogrammets första och andra kapitel och ska användas som ett instrument för att uppnå de mål som ställs upp i miljöprogrammet.

Arbetet med att minska miljöpåverkan av entreprenadarbeten fortsätter. De föreslagna miljökraven är ännu ett steg i detta arbete.

I övrigt instämmer jag i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Bilagor

1. Reservationer m.m.
2. Gemensamma miljökrav vid upphandling av entreprenader – överenskomna mellan Göteborgs, Malmö och Stockholms stad samt Trafikverket

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarrådet *Daniel Helldén* (MP) enligt följande.

Jag föreslår att kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta att

1. delvis bifalla borgarrådets förslag till beslut
2. staden ska ta initiativ till en ny överenskommelse med mer långtgående miljökrav
3. därutöver anföras

Det är av största vikt att stadens upphandlingsunderlag ställer mycket höga krav på arbetsfordon och arbetsmaskiner. Utsläppen från arbetsmaskiner och arbetsredskap står för nästan en femtedel av utsläppen av kväveoxider i Sverige. Stockholm bör gå i spetsen och utforma skarpare upphandlingskrav och det är önskvärt att i upphandlingar följa Miljöstyrelsens krav och riktlinjer. Användningen av kemikalier måste särskilt uppmärksammas. Förvaltningarna och bolagen ska uppmanas att i upphandlingar tillämpa högre miljökrav än minimikraven.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. Gemensamma miljökrav vid upphandlingar av entreprenader och tjänster där arbetsfordon och/eller arbetsmaskiner ingår inom stadens nämnder godkänns, bilaga 2.
2. Stockholms Stadshus AB uppmanas att ge stadens alla bolagsstyrelser i uppdrag att godkänna Gemensamma miljökrav vid upphandlingar av entreprenader och tjänster där arbetsfordon och/eller arbetsmaskiner ingår, bilaga 2.
3. Trafik- och renhållningsnämnden medges rätt att genomföra smärre revideringar i miljökraven för att följa teknikutvecklingen.

Stockholm den 21 mars 2012

På kommunstyrelsens vägnar:
ANN-KATRIN ÅSLUND

Ulla Hamilton

Kerstin Tillkvist

Reservation anfördes av *Åsa Jernberg* och *Sara Pettigrew* (båda MP) med hänvisning till reservationen av (MP) i borgarrådsberedningen.

Reservation anfördes av *Karin Rågsjö* (V) enligt följande.

Jag föreslår att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. Att skärpa miljökraven vid upphandling i enlighet med vårt förslag till nytt miljöprogram som antogs av kommunfullmäktige i januari för perioden 2011-2015
2. Samt att därutöver anför följande

Stadens miljöprogram är i många stycken väl underbyggt och strukturerat. Och därför möjligt att utgå från under kommande 4-årsperiod. Däremot hade vi om vi haft möjlighet, ställt hårdare krav vid upphandling i enlighet med den reservation vi lade i samband med att miljöprogrammet antogs av kommunfullmäktige i januari 2012.

Vi vill att man i större utsträckning tar hänsyn till de nationella miljökvalitetsmålen och i full utsträckning haft mer av kvantitativa delmål vid all upphandling.

ÄRENDET

Ärendet med att revidera miljökraven vid upphandling av entreprenader och tjänster där arbetsfordon och/eller arbetsmaskiner ingår inleddes 2010 av Stockholm, Göteborg och Malmö städer tillsammans med Trafikverket. Utöver dessa myndigheter har representanter från den berörda branschen, tekniska experter m.fl. medverkat i seminarier och workshops runt om i landet.

Stadens arbete har koordinerats av trafikkontoret i nära samarbete med exploateringskontoret. Förslaget har sänts ut på intern remiss där synpunkter inlämnats från Stockholms hamnar, Norrmalms stadsdelsförvaltning, idrottsförvaltningen samt miljöförvaltningen.

Förslaget har även kompletterats med synpunkter från lokala entreprenörer efter beslut i trafik- och renhållningsnämnden den 19 oktober 2011 om att inbjuda dessa till ett seminarium. Seminariet hölls den 8 november 2011 för entreprenörer som utfört uppdrag åt stadens nämnder och bolag de senaste två åren.

Trafik- och renhållningsnämnden beslutade godkänna förslaget till revidering av miljökrav i upphandling av entreprenader den 15 december 2011.

Revideringen av miljökraven består till största del av att mer fokus lagts på entreprenadföretagens miljöplaner som ska anpassas än mer för den specifika arbetsinsatsen. Förslaget innebär även en striktare hantering av farliga kemikalier. Vidare innebär förslaget till revidering en anpassning till fastställda regler enligt EU-systemet för miljöklassning för fordon, motorer och bränslen för att nå minskade utsläpp av klimatgaser samt förbättrade förutsättningar för att nå miljö kvalitetsnormerna för luft. Kraven utgör i sin helhet minimikrav, vilket innebär att ytterligare krav kan komma i fråga.

Trafik- och renhållningsnämnden

Trafik- och renhållningsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 15 december 2011 att:

1. Trafik- och renhållningsnämnden godkänner för egen del överenskomsten om de gemensamma miljökraven vid upphandling av entreprenader, samt uppdrar åt kontoret att tillämpa miljökraven i kommande upphandlingar.

2. Trafik- och renhållningsnämnden uppdrar åt kontoret att genomföra smärre revideringar i miljökraven för att följa teknikutvecklingen.

3. Trafik- och renhållningsnämnden föreslår att kommunfullmäktige fastställer miljökraven att gälla samtliga upphandlingar av entreprenader inom stadens förvaltningar och bolag.

4. Trafik- och renhållningsnämnden föreslår kommunfullmäktige att uppdraga åt trafik- och renhållningsnämnden att genomföra smärre revideringar i miljökraven för att följa teknikutvecklingen.

5. Trafik- och renhållningsnämnden beslutar att förklarar paragrafen omedelbart justerad.

Reservation anfördes av vice ordföranden Emilia Hagberg m.fl. (MP), *bilaga I*.

Trafikkontorets tjänsteutlåtande daterat den 22 november 2011 har i huvudsak följande lydelse.

Miljökrav vid upphandling av entreprenader är sedan länge en naturlig del av stadens entreprenadupphandlingar. Miljökraven motiverades av en insikt från beställare om behoven att minska utsläppen av förorenande ämnen från arbetsmaskiner och fordon av olika slag. Särskilt hårda krav gäller därför inom områden där miljö kvalitetsnormer riskerar överskridas.

Genom den arbetsprocess och remisshantering som genomförts i nu aktuellt ärende, har en gedigen genomlysning och uppdatering skett av kravnivåer och innehåll. Det seminarium som arrangerades av kontoret, på uppdrag av nämnden för stadens entreprenörer, skedde i positiv anda och med flera bra redovisade synpunkter. Ett exempel är att kemikaliehanteringen måste tydliggöras bättre. Detta arbete pågår. Kontoret bedömer att branschen är väl förtrogen med och har ett eget intresse att tillämpa miljökrav i den egna verksamheten. Något som underlättas av att beställaren har miljökrav.

Den uttalade målsättningen för projektet att kraven skall vara kostnadseffektiva, tydliga och uppföljningsbara, bedöms vara uppfyllda. Ett särskilt vägledningsdokument har utarbetats för att underlätta och förklara tillämpningen av kraven bl.a. vad gäller mindre entreprenörers verksamhet. Kontoret och arbetsgruppen anser att de krav som nu föreligger inte kommer att medföra kostnadsökningar för huvudmännen.

Remissinstanser inom miljömyndigheter eller andra intresseorganisationer anser att högre krav borde kunna ställas i vissa avseenden t.ex. miljöfordon eller vissa specialbränslen av olika slag mm. Kontoret liksom arbetsgruppen konstaterar att de krav som nu föreslås är gemensamma grundkrav som skall gälla alla upphandlingar av entreprenader. Det är inget som hindrar att upphandlade enhet vid enskilda upphandlingstillfällen eller vid större projekt kan ställa högre krav när omständigheterna är sådana. Exempel på sådana möjligheter lämnas i vägledningsdokumentet.

Den väsentligaste nyttan med miljökraven i denna form är just det faktum att de är gemensamma för flera viktiga beställarorganisationer. Detta förenklar och underlättar för branschen att leva upp till de miljökrav som ställs. Trafik- och renhållningsnämnden har kommunfullmäktiges uppdrag att förvalta miljökravdokumentet och har berett ärendet i enlighet med uppdraget.

En återkommande synpunkt från branschen i de nationella remissvaren har varit att uppföljningen av kraven bör förbättras samt att kompetensen hos både beställare (och utförare) om kravens tillämpning varit mindre god. Ett gemensamt informations- och utbildningsmaterial kommer att tas fram för städerna och trafikverket av arbetsgruppen för miljökraven. I sammanhanget skall nämnas att trafikkontoret genomförde utbildning i april 2008 för 120 stycken projektledare, beställare och byggledare inom stadens olika förvaltningar och bolag när föregående krav infördes i Stockholm. Utbildningen genomfördes under en halv dag vid tre tillfällen.

Kontoret bedömer att det är nödvändigt att öka tiden för och antalet utbildningstillfällen när de nya miljökraven introduceras. Det bedöms lämpligt att trafikkontoret även denna gång ges i uppdrag att svara för information och utbildning.

Tidplanen för genomförande av miljökraven innebär att de skall gälla för upphandlingar som utförs från och med 1 januari 2012. Remissarbetet och interna diskussioner bland huvudmännen har dragit ut på tiden, vilket medfört att vi ligger något sent i processen. Trafikverket beslutar genom generaldirektör. Göteborg och Malmö beslutar i ärendet enligt delegation till respektive nämnd. För Stockholms del föreslås ärendet beslutas i kommunfullmäktige.

BEREDNING

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 1 februari 2012 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret konstaterar att de nu föreslagna reviderade miljökraven är en viktig utgångspunkt för att stadens upphandling av entreprenader och tjänster där arbetsfordon och/eller arbetsmaskiner ingår, skall medföra en så liten miljöbelastning som möjligt.

Stadsledningskontoret ser positivt på det tillvägagångssätt som använts i arbetet med att ta fram de reviderade kraven. Samarbetet mellan Sveriges tre största städer tillsammans med Trafikverket i dialog med företrädare för branschen borgar för att kraven är väl avvägda och att branschen är väl insatt i de villkor som kommer att gälla framöver.

Stadsledningskontoret konstaterar att den föreslagna revideringen innebär att ent-

reprentföretagen ges ett större ansvar för att ta ett helhetsgrepp för att minimera den miljöpåverkan som arbetsinsatsen innebär genom aktiva val av arbetsmaskiner, bränslen och kemikalier mm.

Förutom den miljönytta som de skärpta kraven medför så är det stora mervärdet med förslaget att det är fortsatt gemensamt för några av de största beställarorganisationerna i landet.

Stadsledningskontoret tillstyrker trafik- och renhållningsnämndens förslag till beslut.

RESERVATIONER M.M.

Trafik- och renhållningsnämnden

Reservation anfördes av Emilia Hagberg m.fl. (MP) enligt följande.

att godkänna överenskommelsen om gemensamma miljökrav vid upphandling

att staden ska ta initiativ till en ny överenskommelse med mer långtgående miljökrav

att kontoret i den egna upphandlingen ska tillämpa högre ställda miljökrav

att därutöver anföra

Det är av största vikt att Trafik- och renhållningsnämnden, som bygger större delen av sin verksamhet på arbeten utförda av entreprenörer har ett upphandlingsunderlag med mycket höga miljökrav. Stockholm bör gå i spetsen och utforma skarpare upphandlingskrav som åtminstone införlivar den ansats som finns i Stockholms kommande miljöprogram. Trafikkontoret bör snarast anpassa och omarbeta miljökraven så att den lägsta nivån åtminstone omfattar de krav som ställs i Stockholms miljöprogram. Det önskvärt att i upphandlingar följa Miljöstyrningsrådets upphandlingskrav. Exempelvis bör det göras mycket tydligare skrivningar om kemikalier. Miljöstyrningsrådet tydliggör vilka ämnen som inte ska förekomma i varor och vilka ämnen som ska begränsas i varor, vid upphandling.